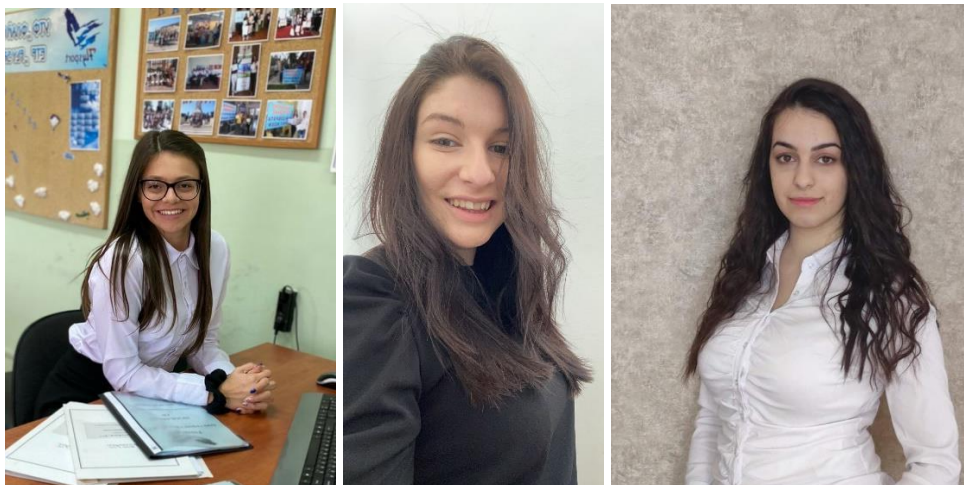

ОТРАЖЕНИЕТО НА ПРИЕМАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ТРУДА

*Бетина Борисова, Християна Стефанова,
Цветелина Богданова**

Въведение

Присъединяването на България към Европейския съюз през 2007 г. доведе до изменения в политическия, културния, социалния и икономическия живот на българите. Разшириха се границите за свободно пътуване и търговия. Българските граждани отвориха вратите на европейските ценности. Нагласата на българите относно присъединяването им към Европейския съюз е била положителна, защото са смятали, че това ще им даде нови възможности за развитие и пред тях ще се открият нови работни места. От наблюденията ни досега се формира идеята, че 1.01.2007 г. е била само точка на старта на интеграцията на държавата. Тази интеграция продължава и 15 години след встъпването ни в Европейския съюз.

След политиката най-големите изменения се наблюдават в българската икономика. Влизането в интегрирания пазар на европейската икономическа зона (ЕИЗ) и европейската зона за свободна търговия дава нови възможности за икономическото развитие и растеж на България. Ползите след присъединяването са повече, отколкото негативите. Това се забелязва както при БВП, така и при пазара на работната ръка и по-специално при безработицата. Пазарът на труда е в основата на икономиката и на политическия и социалния живот на обществото. Демографията, миграционните политики и икономическото състояние на държавата оказват най-голямо влияние на пазара на труда.

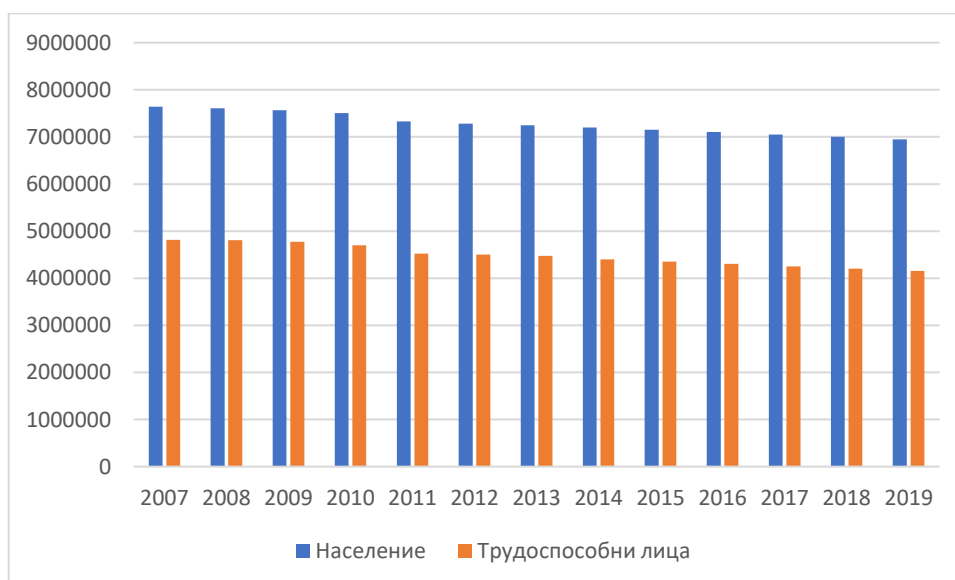
* Отбор на Финансово-стопанската професионална гимназия „Васил Левски“, гр. Монтана, 11а клас.

Проучванията показват, че има статистически данни за важна връзка между предприемачеството и икономическия растеж и това води до динамичен пазар на труда с по-ниско ниво на безработица. От новите възможности, които Европейският съюз открива на пазара на труда, най-много са се възползвали по-младите и заети хора, които са на възраст от 15 до 19 години. Членството подпомага за удовлетвореността на много българи, като подобрява и начина на живот в нашата държава. Това се случва дори в условията на глобална пандемия, която ударно повлия на икономическия живот не само в Европейския съюз, но нанесе щети и в световен мащаб, подобно на икономическата криза от 2008 - 2009 г., чийто ефект дойде по-късно в периода от 2010 - 2013 година.

1. Динамика на пазара на труда и въздействието на присъединяването към Европейския съюз върху процесите, които протичат на българския трудов пазар

Страните, които членуват в Европейският съюз, са 28 на брой. Общото население на страните членки на ЕС през 2015 г. е 508 401 408 души. От него населението на България съставлява много нисък дял - 1.4%, или 7 101 859 души. Най-висок дял от населението на ЕС за периода от 2007 - 2019 г. в България има през 2007 г., когато то достига до 7 640 238 души. С всяка изминала година населението на България драстично намалява поради редица причини. Броят на участниците на пазара на труда в Европа за 2016 г. е 252 000 000, като от тях 121 290 000 са заети, а 9 милиона души са безработни млади хора на възраст от 25 до 29 години. Във фиг. 1 са предоставени статистически данни, които показват развитието на населението на Република България и всички трудоспособни български граждани.

Фиг. 1. Население и трудоспособни лица в Р България през периода 2007 - 2019 година

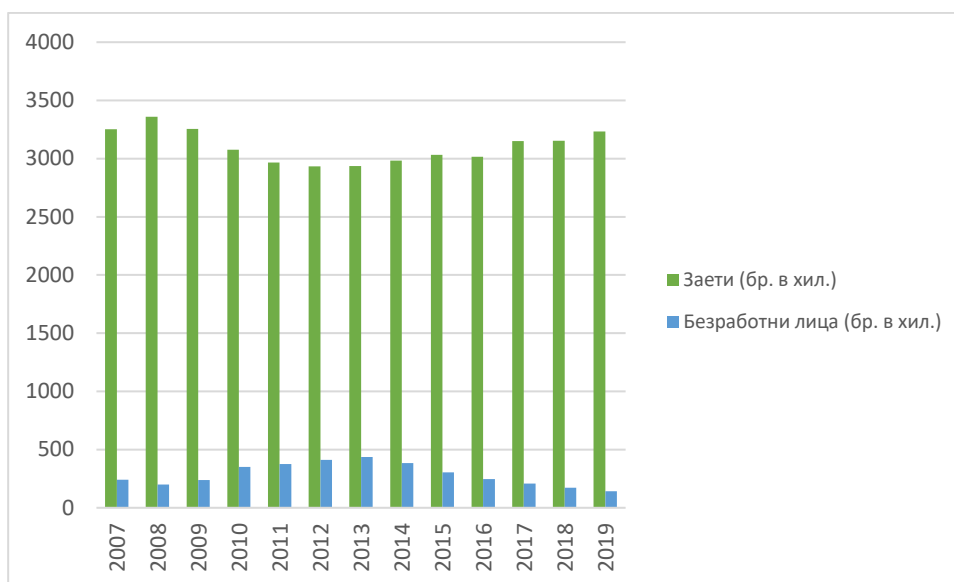

Източник: НСИ (www.nsi.bg).

От проучванията и статистическите данни става ясно, че има важна връзка между предприемачеството и икономическия растеж, което води до динамичен пазар на труда

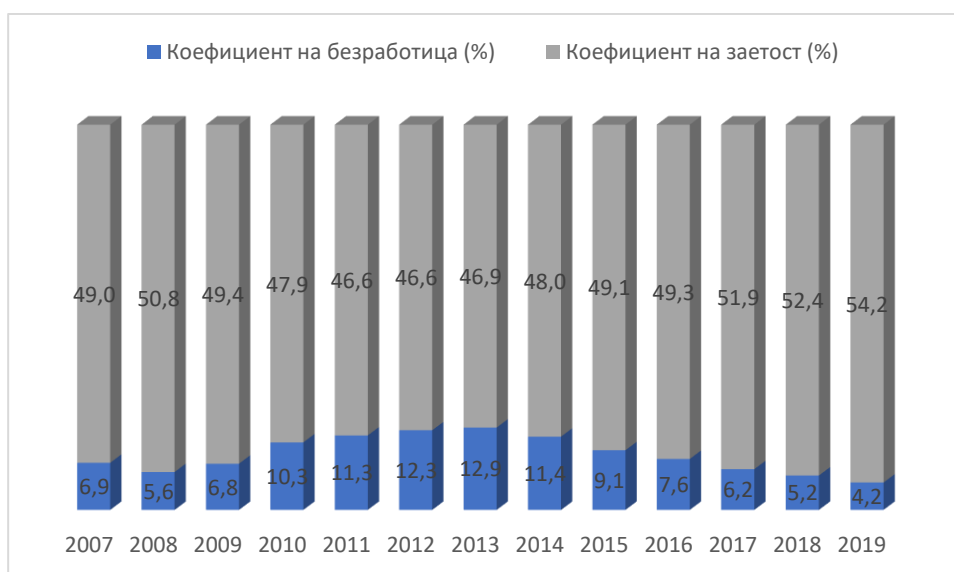
с по-ниско ниво на безработица. На фиг. 2 и 3 са представени статистически данни за безработни и заети лица в Република България, като растежът на безработицата все повече намалява през периода от 2017 - 2019 г., след увеличението през 2009 година.

Фиг. 2. Безработни и заети лица в България през периода 2007 - 2019 година

Източник: НСИ (www.nsi.bg).

Фиг. 3. Коефициент на безработица и коефициент на заетост през периода 2007 - 2019 година

Източник: НСИ (www.nsi.bg).

2. Пазарът на труда в условията на COVID-19

Коронавирусът атакува световната икономика, когато тя отчита слаб икономически растеж. В повечето силни икономики се наблюдават високи стойности по отношение на суверенния дълг. Всички членки на Европейския съюз въведоха мерки срещу разпространението на коронавируса. Сред мерките преобладаваше затварянето на местата за развлечение, като ресторанти и кафенета. Затвориха повечето магазини за стоки, които не са от първа необходимост. Много от водещите европейски отрасли, като туризма, транспорта и търговията, бяха засегнати. Това се отрази негативно на европейската икономика и в кратък период правителствата на държавите от Европейския съюз представиха мерки за справяне с икономическите последици от ограниченията, като опазването на работните места на европейските граждани беше приоритет.

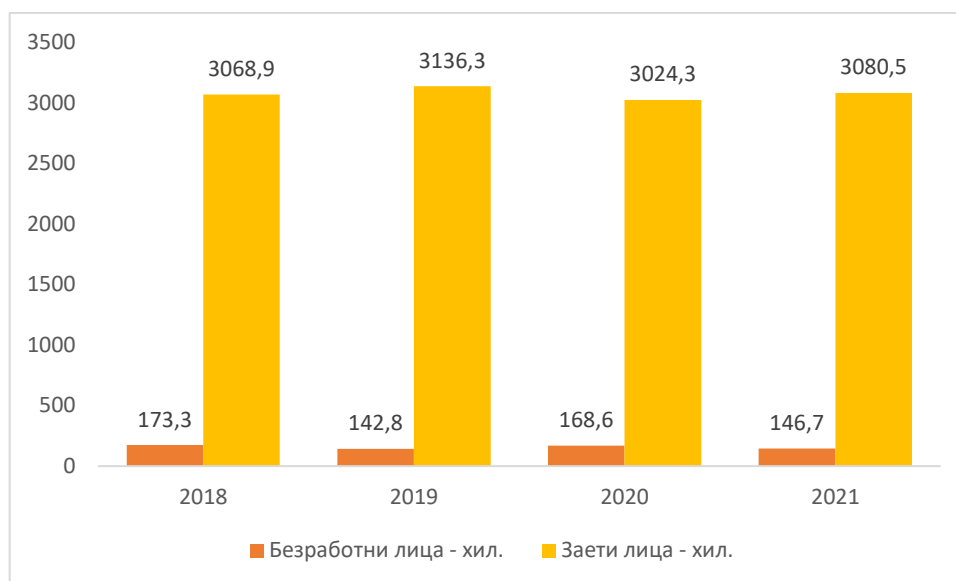
През 2020 г. коефициентът на безработица е 5.1%, което е с 0.9% повече от отчетения през 2019 г. - 4.2%. Явлението е в резултат на мерките за борба с COVID-19, които са засегнали водещи отрасли от българската икономика, в които има голям брой заети лица, като хотелиерството и ресторантьорството, търговията, транспорта (въздушен и обществен) и промишлеността.

За да спре бързо увеличаващият се брой на безработните лица, България въвежда няколко фискални мерки, като мярката „60:40“ - държавата поема 60% от заплатите и осигуровките на заетите лица от определени сектори.

Южната ни съседка Румъния, с която заедно влязохме в Европейския съюз през 2007 г., също частично покри заплатите на работници, които евентуално биха могли да бъдат съкратени, и на родителите, отсъстващи от работа, за да помагат на децата си по време на дистанционното обучение. За да не спре повишаващият се ръст на коефициента на безработица, Гърция, която е в ЕС от 1981 г., нае 2 000 лица в сферата на здравеопазването и подкрепи уязвимите лица - служителите и работещите в силно засегнати отрасли чрез изплащане на парична компенсация.

С мярката „60:40“ България успя да спре повишаването на безработицата, като за това спомогна и поетапното облекчаване на ограниченията, при регистриран траен спад на заразените с COVID-19.

Фиг. 4. Безработни и заети лица в България през периода 2018 - 2021 година

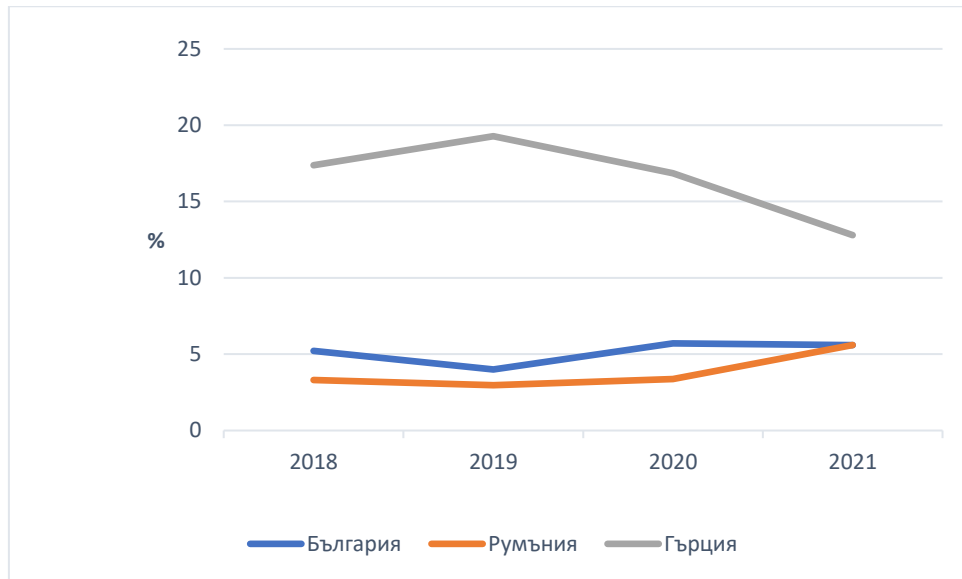
Източник: НСИ (www.nsi.bg).

1. Среден списъчен брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности и сектори през периода 2018 - 2020 година

Икономически дейности	2018	2019	2020
Селско, горско и рибно стопанство	71101	69726	66958
Добивна промишленост	21219	19137	19760
Преработваща промишленост	519790	505119	467080
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	30252	29834	29584
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	36904	36955	36521
Строителство	131140	135264	131030
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	377445	379575	361635
Транспорт, складиране и пощи	149981	149934	144331
Хотелиерство и ресторантьорство	120168	122458	90574
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	95447	102249	105393
Финансови и застрахователни дейности	57100	56872	55922
Операции с недвижими имоти	24287	23971	22578
Професионални дейности и научни изследвания	81616	82840	79960
Административни и спомагателни дейности	115768	116941	112777
Държавно управление	111142	112322	112208
Образование	162463	162757	162961
Хуманно здравеопазване и социална работа	138923	140448	144972
Култура, спорт и развлечения	37557	36989	32429
Други дейности	37459	39170	35100

Източник: НСИ (www.nsi.bg).

Фиг. 5. Коефициенти на безработица в България, Румъния и Гърция през периода 2018 - 2021 година

Заклучение

В заключение може да се каже, че присъединяването на България към ЕС е съпътствано с много ползи за българите. Наблюдава се дългосрочно развитие на пазара на труда, което се забелязва в промяната на коефициентите на икономическа активност, заетост и безработица. Появите на кризи понякога не само преобръщат положителните тенденции, но и показват, че има проблеми от ново естество, които не могат да бъдат решавани с действащия досега инструментариум. Увеличаването на икономическата активност и заетост среща трудности, които са непреодолими, като например демографска или миграционна криза.

Положителното е, че България има възможността да участва и да се развива в рамките на общите европейски процеси и политики. От успешното ни възползване от тези възможности ще зависи и бъдещият капацитет за развитие и подобряване на условията на труд и за създаване и откриване на нови качествени работни места в България.

Независимо от икономическия цикъл според нас в бъдеще е необходимо да не се допуска заетостта да достигне до критично ниски нива. Един от начините за това е да се определят приоритетни сектори за развитие, които да бъдат подкрепяни в условията на криза. Пример в това отношение е политиката на пазара на труда в Германия по време на финансовата и икономическата криза. За България една от най-големите кризи е през периода от март 2020 г. до днес и произтича от проблема с COVID-19. Коронавирусът атакува както световната икономика в огромен мащаб, така и европейската, включително и нашата страна. Пазарът на труда в България остава устойчив, дори и по време на епидемичната обстановка и икономическите последици от нея. Въпреки това с настъпването на вируса страната ни претърпя огромни поражения, поради първите няколко пакета от ограничителни мерки. С помощта на ЕС България успя да запази

работните места на всички български работоспособни граждани, както и да не позволи на коефициента на безработица да се увеличава. От всички разгледани данни в това статистическо есе може да се направи изводът, че Европейският съюз влияе благоприятно на българския пазар на труда.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Евростат - <https://ec.europa.eu/eurostat>

ИНФОСТАТ - <https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/external/login.jsf>

НСИ - <https://nsi.bg/bg>

<https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/society/20190612STO54312/borba-s-bezrobotitsata-kakvo-pravi-es>